

УДК 378.147:378.22-047.22

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Олена Коркішко

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7341-2610
korkishko.l.g@gmail.com

Артем Коркішко

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0002-4821-1312
korkishko.a.b@gmail.com

Анотація. У статті зазначено, що сьогодні, під час підготовки магістрів педагогіки вищої школи, на перший план висуваються питання формування фахових компетентностей, бо саме вони дають змогу визначити, чи відповідає той чи той випускник ЗВО умовам сучасного ринку праці. Констатовано, що в результаті трансформації вищої освіти від «знаннево орієнтованої» до «практико орієнтованої» особливого значення набуває компетентнісний підхід, від активного впровадження якого в систему вищої освіти, зокрема педагогічної, залежить сформованість загальних і фахових компетентностей. Підкреслено, що основу компетентнісного підходу складають два фундаментального компонента: компетенція та компетентність, і доведено, що поняття «компетенція» пов'язане зі змістом сфери діяльності здобувача вищої освіти, а «компетентність» – зі здобувачем, з його здатністю ефективно діяти як у стандартних, так і нестандартних ситуаціях. З'ясовано, що похідним компонентом усіх видів компетентності є фахова компетентність – інтегративна характеристика особистості, що виступає показником освіченості та проявляється в готовності та здатності до успішного здійснення професійної діяльності. Проаналізовано проєкт Стандарту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки від 2019 р., що уможливило виділити програмні фахові компетентності, що мають бути сформовані в майбутніх викладачів вищої школи та розглянуто освітні компоненти, що цілеспрямовано впливають на формування фахових компетентностей майбутніх викладачів вищої школи.

Ключові слова: компетентнісний підхід; компетентність; компетенція; фахові компетентності; освітній компонент; магістр педагогіки вищої школи; викладач вищої школи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна освітня парадигма як «сукупність теоретичних і методологічних підходів, що визначають систему

освіти, втілювану в науці й на практиці на конкретному історичному етапі» (Дем'яненко, 2006) акцентує на забезпеченні можливості майбутньому викладачу вищої школи стати суб'єктом освітньої діяльності, сформувати потребу в постійному поповненні та оновленні знань, удосконалити вміння та навички, закріпити їх і перетворити в компетенції, розкрити свій творчий потенціал, розвинути механізми саморозвитку, самореалізації, самостійності, сформувати стійкий інтерес до пізнання й освоєння кращих зразків педагогічної діяльності, збагатити власний світогляд і культуру, необхідні для особистісного й професійного становлення. Відтак, основна ідея сучасної парадигми освіти полягає у відходженні від особистісно-відчуженого підходу в освіті до компетентнісного, діяльнісного, соціокультурного, особистісно орієнтованого, суб'єкт-суб'єктного, розвивального тощо.

Отже, у процесі соціально-культурної та економічної трансформації України до Європейського освітнього простору, майбутні викладачі вищої школи постають перед низкою завдань: бути відповідальними, творчими особистостями, здатними до самоосвіти, саморозвитку й рефлексії, критично мислити, уміти свідомо, ефективно функціонувати в умовах інформаційного суспільства, конкурентоспроможними, здатними до самореалізації в умовах ринкових відносин.

Ці завдання регламентовані в нормативних документах (Закон України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) тощо. Зокрема, у Законі України «Про вищу освіту» (2020) акцентовано увагу на потребі держави в конкурентоспроможних фахівцях, здатних до самореалізації, для забезпечення потреб суспільства та ринку праці, важливості «розвивати в осіб, які навчаються в закладах вищої освіти, самостійність, ініціативу, творчі здібності» (стаття 58).

Завданням подальшого вдосконалення всієї загальноосвітньої системи, що сформульовано в Законі України «Про вищу освіту», є поліпшення підготовки освітян у всіх її ланках, тобто передача, засвоєння, примноження та використання знань, умінь та інших компетентностей із певної спеціальності, а також формування професійних якостей та закладення основ наукової активності, самоосвіти й самовдосконалення у студентській молоді. Особливе місце в загальнодержавній системі освіти України посідає підготовка магістрів у закладах вищої освіти (далі ЗВО) до викладацької діяльності, що зумовлює низку актуальних педагогічних завдань, що потребують наукового обґрунтування. Сьогодні, під час підготовки магістрів педагогіки вищої школи (далі ПВШ), на перший план висувуються питання формування фахових компетентностей, бо

саме вони дають змогу визначити, чи відповідає той чи той випускник ЗВО умовам сучасного ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічній науці активно обговорюються питання: категорії «фахова компетентність» як складного багатовимірного феномену (А. Алексюк, Т. Браже, М. Волошина, О. Дахін, І. Зязюн, Н. Ничкало та ін.), моделювання процесу формування професійної компетентності (В. Болотов, В. Введенський, Є. Захаріна, Л. Суценко та ін.), визначення ключових компетентностей (І. Зимня, Ю. Миронович, Л. Пашко, Г. Селевко та ін.), формування компетентності в майбутніх фахівців (Т. Голованова, Л. Дзигаленко, С. Козак, О. Мармаза, В. Моштук, М. Олексюк, В. Ягупов та ін.), обґрунтування сутності, змісту та структури складових професійно-педагогічної компетентності викладача ЗВО: інформаційної, дослідницької, комунікативної, іншомовної, психолого-педагогічної, конфліктологічної, фасилітаційної, соціальної, рефлексивної, та шляхів розвитку різних видів компетентності викладача вишу (А. Давідчук, С. Зеленюк, Н. Кіржа, А. Кушнір, К. Мазур, Т. Столяр, Ю. Уманська та ін.), характеристики ключових компетентностей фахівця (І. Зимня, О. Савченко, Г. Селевко, П. Третьяков, А. Хуторський та ін.). Для нашої розвідки особливим інтересом постають дослідження (С. Вітвицька, Є. Гончарова, Г. Зікій, С. Мартиненко, Л. Шумська та ін.) в яких розкривається формування фахових компетентностей у процесі магістерської підготовки.

Проте, вважаємо за доцільне продовження аналогічних досліджень. Зауважимо, що збільшення кількості праць, присвячених формуванню фахових компетентностей майбутніх викладачів вищої школи, свідчить про пильну увагу вчених до цього питання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні фахових компетентностей як однієї зі складових професійного становлення майбутнього викладача та розгляді освітніх компонентів, що цілеспрямовано впливають на формування фахових компетентностей магістра педагогіки вищої школи.

Результати дослідження. Вітчизняні науковці (С. Горобець, О. Гулай, В. Моштук та ін.) відзначають, що в підготовці фахівців має відбутися переорієнтація оцінювання результатів професійної освіти, зокрема педагогічної, з понять «підготовленість», «освіченість», «вихованість» на поняття «компетенція», «компетентність» та підкреслюють, що це стане можливим при переході від знаннєвої парадигми освіти до діяльнісно-компетентнісної. Так, В. Моштук (2011) зазначив, що в

діяльнісно-компетентнісній парадигмі традиційна освітня тріада (знання, уміння, навички) трансформується в єдиний комплекс: знання, уміння, навички; самостійна творча діяльність; компетенція; компетентність.

Отже, у результаті трансформації вищої освіти від «знаннево орієнтованої» до «практико орієнтованої» особливого значення набуває компетентнісний підхід (метод моделювання результатів освіти як норм якості вищої освіти (Дубасенюк, 2011), від активного впровадження якого в систему вищої освіти, зокрема педагогічної, залежить сформованість загальних і фахових компетентностей. Окрім того, компетентнісний підхід, як зазначили О. Антонова, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Л. Маслак, О. Савченко та ін., обґрунтовуючи необхідність модернізації вищої освіти в Україні, дає змогу здійснювати навчання людини на всіх рівнях освіти упродовж життя.

За визначенням О. Дубасенюк та О. Вознюка (2011), компетентнісний підхід відображає інтегральний прояв професіоналізму, в якому поєднуються елементи професійної і загальної культури, досвіду, що конкретизується в певній системі знань, умінь і готовності до професійної діяльності.

Аналіз наукових джерел уможливорює зазначити, що одним із важливих концептуальних положень оновлення змісту освіти є використання компетентнісного підходу, тому що «головною метою вищої освіти має бути становлення цілісної і цілеспрямованої особистості, готової до вільного гуманістичного орієнтованого вибору й індивідуального інтелектуального зусилля, що володіє багатофункціональними компетентностями» (Зязюн, 2005).

Основу компетентнісного підходу складають два фундаментальних компонента: компетенція та компетентність. Компетентність сучасні науковці розглядають як: сукупність знань, умінь, досвіду, відображену в теоретико-прикладній підготовленості до їх реалізації в діяльності на рівні функціональної грамотності (Зеєр, 2000); спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання (Пометун, 2004); спеціальним шляхом структуровані набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності (Пометун, & Л. Пироженко, 2004); якість особистості, що передбачає володіння людиною певною компетенцією, під якою, зі свого боку, розуміється сукупність знань, умінь, навичок, способів діяльності, тобто компонентів змісту навчання, необхідних для ефективного виконання діяльності стосовно певного кола предметів і процесів (Хуторський, 2003) та ін. Зазначимо, що в усіх запропонованих ученими потрактуваннях головними

ознаками є: системне поєднання знань, умінь, навичок, ставлень, досвіду та готовність до використання їх у практичній діяльності.

Компетенція в психолого-педагогічних дослідженнях розглядається як: деякі внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення: знання, уявлення, програми (алгоритми) дій, системи цінностей і стосунків, які потім виявляються в компетентностях людини (Зимня, 2003); сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), що формуються до певного кола предметів та процесів і необхідні для якісної, продуктивної діяльності щодо них (Кучай, 2009); комплекс відповідних знань, умінь та навичок, в яких особа обізнана і має практичний досвід (Парфентьева, & Крива, 2017); вміст якого-небудь виду діяльності особистості як абстрактного носія та встановлює межі цієї діяльності; є об'єктивною умовою реалізації компетентності (Сафонова, 2012) тощо. Отже, останнім часом у науковому просторі розглядають компетенції як складову компетентності, тобто коло питань, повноважень, в яких конкретна людина є компетентною.

Погодимось з думкою О. Заблоцької (2008), яка на основі аналізу наукових джерел розмежувала поняття «компетентність» і «компетенція» стосовно вищої школи та прийшла до висновку, що: компетентність – це якість реалізації на практиці результату формування у суб'єктів навчання компетенцій, визначених нормативними освітніми документами для певної галузі діяльності; компетенції є одиницями та результатом освітньої діяльності при компетентнісному підході; компетенція – це інтегрована особистісно-діяльнісна категорія, що формується під час навчання в результаті поєднання початкового особистого досвіду, знань, умінь, навичок, способів діяльності, особистісних цінностей та здатності їх застосування в процесі продуктивної діяльності стосовно кола предметів і процесів певної галузі людської діяльності. Отже, поняття «компетенція» пов'язане зі змістом сфери діяльності здобувача вищої освіти, а «компетентність» – зі здобувачем, з його здатністю ефективно діяти як у стандартних, так і нестандартних ситуаціях.

Зауважимо, в межах компетентнісного підходу до характеристики майбутнього викладача вищої школи, який спроможний діяти у європейському освітньо-науковому просторі, висувається вимога оволодіти загальними та фаховими компетентностями, що сприятимуть їх особистісно-професійному становленню, зростанню професійної мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці, відповідатимуть вимогам і потребам сучасної освіти.

Похідним компонентом усіх видів компетентності, як зазначили (В. Адольф, А. Белкин, Г. Зікій, О. Кузьменко, В. Моштук, Ю. Татур та ін.) є фахова компетентність – інтегративна характеристика особистості, яка виступає показником освіченості (наявності професійної освіти) та проявляється у готовності та здатності до успішного здійснення професійної діяльності; є переліком умов до фахівця в конкретній сфері; визначає фахово важливі знання та вміння, особистісні та мотиваційні компоненти діяльності, усвідомлення її соціальної значущості і відповідальне ставлення до справи (Моштук, 2011).

Сучасна науково-педагогічна література містить достатню кількість інформації, що спрямована на пояснення суті фахової компетентності щодо вищої освіти. Так, Г. Зікій (2017) зазначила, що фахові компетентності залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю; С. Кравцов, Т. Маркова, Ю. Холін (2014) підкреслили, що фахові компетентності є ключовими для здобуття будь-якого ступеня та безпосередньо пов'язані зі спеціальними знаннями предметної області; Л. Дзигаленко (2018) визначила, що фахова компетентність – це інтегрована якість особистості, що характеризується наявністю в неї відповідних мотивів, потреб і мети; високим рівнем опанування спеціальними знаннями, відповідними вміннями та навичками; розвиненістю здатностей і якостей, необхідними для ефективного виконання перетворювальної діяльності на достатньо високому творчому рівні.

Більшість авторів (Н. Бібік, Г. Зікій, О. Кузьменко, О. Овчарук, О. Пометун та ін.) розглядаючи фахові компетентності, зазначили, що їм властиві міждисциплінарність, багатоконпонентність, поліфункціональність, спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції тощо, та характеризують здатність здобувачів вищої освіти до осмисленого використання знань, умінь, навичок, ставлень до кола професійних завдань.

О. Дубасенюк (2011) окреслила такі основні компоненти розвитку фахової компетентності педагога як компетентність: у галузі теорії і методики освітнього процесу (цілі, принципи, закономірності, зміст, способи, форми, методи); у сфері професійних предметів і знання того, як зробити сам процес навчання та зміст предмету провідними способами розвитку учнівської молоді; у галузі спілкування; у сфері мотивів, здібностей, спрямованості; у сфері переваг і недоліків професійної діяльності особи.

Сучасні вчені І. Зязюн, Л. Карамущенко, І. Кривоніс (2005) та ін. розглянули поняття фахової компетентності у структурі педагогічної

майстерності та визначили її складові: професійні знання; педагогічна спрямованість особистості педагога на систему цінностей, набутих у процесі життєдіяльності людини; здібності до педагогічної діяльності (комунікативні, перцептивні, динамічні, емоційні, креативні тощо); педагогічна техніка, необхідна для виконання професійних функцій (уміння володіти собою, співпрацювати, керувати своїм емоційним станом тощо), що активно використовуються науковцями, педагогами-практиками (Г. Олійник, І. Спінул, І. Шмиголь та ін.)

Зазначимо, що на кафедрі педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ) для підготовки магістрів педагогіки вищої школи (далі ПВШ) розроблено та впроваджено в освітній процес освітню (освітньо-професійну) програму (далі ОП) «Педагогіка вищої школи» другого (магістерського) рівня вищої освіти розроблену відповідно до проєкту Стандарту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки від 2019 р. (стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності (Законі України «Про вищу освіту», 2020).

Метою ОП є опанування магістрами спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи) загальними та фаховими компетентностями, достатніми для продукування нових ідей, вирішення комплексних проблем у професійно-педагогічній, інноваційній діяльності освітнього закладу в галузі 01 Освіта/Педагогіка; формування комплексу загальних і фахових компетентностей сучасного викладача, примноження інтелектуального, творчого та духовного потенціалу особистості, задоволення потреб здобувачів у професійному розвитку, аксіологічних прагнень.

Основними підходами, методами та технологіями, що використовуються в освітній програмі є: загальний стиль навчання студентоцентрований, навчання орієнтоване на результати. Методологічну основу програми складають компетентнісний, особистісно-зорієнтований, системний, акмеологічний підходи та загальна інформатизація освіти.

Аналіз проєкту Стандарту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки від 2019 р. уможливорює виділити програмні фахові компетентності (далі ФК), які мають бути сформовані в майбутніх викладачів вищої школи: ФК 1. Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практики; ФК 2. Уміння розпізнавати та враховувати різноманітність осіб, здійснювати індивідуальний супровід в освітньому процесі; ФК 3. Обізнаність з різними контекстами, у яких може відбуватися навчання; ФК 4. Обізнаність з різними

рівнями суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу; ФК 5. Розуміння цілей і особливостей освітніх систем; ФК 6. Здатність до консультивання з питань освітньої теорії і практики; ФК 7. Здатність керувати освітніми практико орієнтованими проєктами; ФК 8. Здатність до забезпечення позитивної динаміки навчальних досягнень суб'єктів освітньої діяльності; ФК 9. Уміння розробляти та застосовувати освітню програму і навчально-методичні матеріали відповідно до конкретного освітнього контексту; ФК 10. Здатність проєктувати та реалізовувати навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Зазначені компетентності формуються в різних освітніх компонентах і оцінюються на різних етапах програми протягом 1,4 р. навчання:

- обов'язкові компоненти ОП: Філософія освіти і науки (ФК1; 3; 5), Психологія творчості педагога (ФК2; 3; 4; 10), Іноземна мова (ФК3; 4; 7), Сучасні інформаційні технології (ФК3; 4; 6; 9), Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні (ФК1; 3; 5), Дистанційна освіта у ЗВО (ФК1; 6; 8; 9; 10), Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти (ФК1; 3; 5), Моделювання освітньої підготовки і професійної діяльності фахівця (ФК2; 3; 4; 6), Педагогіка вищої школи (ФК3; 4; 5; 8), Практикум з педагогіки вищої школи (ФК1; 2; 7; 9), Тренінгова діяльність у ЗВО (ФК2; 3; 4; 6; 8), Методологія і методика педагогічних досліджень (ФК1; 3; 5; 7), Проєктні технології у вищій освіті тощо (ФК1; 3; 7; 9);

- вибіркові компоненти ОП (Тьюторські технології): Функції та напрями діяльності студентського самоврядування (ФК1; 2; 4), Історія розвитку теорії та практики тьюторства (ФК1; 3; 5), Педагогічні технології в професійній діяльності педагога-тьютора (ФК2; 3; 4; 6), Професійний імідж педагога-тьютора (ФК2; 4; 8; 10), Тьюторський супровід освітньої діяльності (ФК2; 3; 4; 7), Професійні компетентності педагога-тьютора (ФК2; 5; 8; 9).

Узагальнюючи, зазначимо, що сформовані у магістрів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, фахові компетентності в сукупності з загальними сприятимуть умінню здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань з різних джерел і з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; організовувати та проводити науково-педагогічне дослідження; узагальнювати емпіричні дані та формулювати висновки; розробляти програми соціально-педагогічних інтервенцій; розробляти просвітницькі матеріали та програми, впроваджувати їх, отримувати зворотний зв'язок, оцінювати якість; доступно та аргументовано представляти результати досліджень у письмовій та усній формах, брати участь у наукових дискусіях; оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати за потреби

рішення про звернення за фаховою допомогою про підвищення кваліфікації; вирішувати проблеми етики партнерської суб'єкт-суб'єктної взаємодії, етики спілкування з оперттям на загальнолюдські цінності та норми закону; здійснювати аналітичний пошук наукової інформації та оцінювати її за критеріями доцільності та достовірності; здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів до конкретних ситуацій професійної діяльності тощо.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, фахові компетентності є невід'ємною складовою професійного становлення майбутнього викладача вищої школи, оскільки надають зазначеному процесу змістовного наповнення, сприяють досягненню здобувачами особистісно-значимих результатів і забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці.

Підготовка висококваліфікованого фахівця – викладача вищої школи, зі сформованими загальними та фаховими компетентностями, здатністю використовувати набуті знання та вміння у професійній (викладацькій, освітній, виховній, науково-дослідницькій, аналітичній, консультативній, комунікативній, організаційно-методичній) діяльності, професійно застосовувати на практиці сучасні педагогічні форми, методи та прийоми, готовністю вирішувати актуальні проблеми педагогічної науки й освітньої практики є стрижневою метою ЗВО.

Перспективою подальших розвідок у даному напрямку є педагогічна та організаційна система формування фахових компетентностей майбутніх викладачів вищої школи з урахуванням їхніх індивідуальних і професійних особливостей для забезпечення побудови індивідуальної освітньої траєкторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дем'яненко, Н. (2006). Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція. *Філософія освіти*, 2 (4), 256–265.
2. Дзигаленко, Л.М. (2018). *Розвиток фахової компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти*. (Дис. канд. пед. наук.). Вінниця, Україна: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.
3. Заблоцька, О.С. (2008). Компетентність, кваліфікація, компетенція як ключові категорії компетентнісної парадигми вищої освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 39, 52–56.
4. Зеер, Э.Ф. (2000). *Психология личностно-ориентированного профессионального образования*. Екатеринбург, Российская Федерация: Урал. гос. проф.-пед. ун-т.
5. Зимня, І.О. (2003). Ключові компетенції – нова парадигма результату освіти. *Вища освіта сьогодні*, 5, 34–42.
6. Зікій, Г.С. (2017). Формування фахової компетентності педагогів професійного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 9, 27–32.

7. Зязюн, І.А. (2005). Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи*: колективна монографія (с. 10–18). Київ; Глухів, Україна: РВВ ГДПУ.
8. Кучай, О.В. (2009). Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*, 11, 44–48.
9. Моштук, В. (2011). Фахова компетентність як основа проектно-технологічної культури майбутнього вчителя трудового навчання. *Молодь і ринок*, 7, 108–112.
10. Парфентьєва, І.П. і Крива, В.С. (2017). Етимологія поняття «компетенція». *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*, 1, 115–119.
11. Пометун, О.І. (2004). Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: Бібліотека з освітньої політики. Овчарук О.В. (Ред.), (с. 15–24). Київ, Україна: «К.І.С.».
12. Пометун, О.І. і Пироженко, Л.В. (2004). *Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання*: наук.-метод. посіб. Пометун О.І. (Ред.). Київ, Україна: Вид-во А.С.К.
13. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
14. Дубасенюк, О.А. (Ред.). (2011). *Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід*: монографія. Житомир, Україна: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
15. Сафонова, І.О. (2012). Сутнісні характеристики дефініцій «компетенція» та «компетентність». *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*: збірник наукових праць. Шевченко Г.П. (Ред.). Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля, 6 (53), 150–162.
16. Холін, Ю.В., Кравцов, С.О., Маркова, Т.О. (Уклад.). (2014). *Сучасні підходи до побудови освітніх програм*: методичні матеріали. Харків, Україна: ХНУ.
17. Хуторской, А.В. (2003). Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*, 2, 58–64.

FORMING PROFESSIONAL COMPETENCES IN THE PROCESS OF MASTER TRAINING OF FUTURE LECTURERS OF HIGHER SCHOOL

Olena Korkishko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Chair of Pedagogy of Higher School
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7341-2610
korkishko.l.g@gmail.com

Artem Korkishko

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer of the Department of Chair of Pedagogy of Higher School
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-4821-1312
korkishko.a.b@gmail.com

Abstract. The article states that today, during the preparation of masters of pedagogy of higher school, the issues of forming professional competences come to the fore, because they allow determining whether a particular graduate of institutions of higher education (IHE) meets the conditions of the modern labor market.

Of particular interest to our research are studies (S. Vitvytska, Ye. Honcharova, H. Zikii, S. Martynenko, L. Shumska, etc.) which reveal the forming professional competences in the process of master training.

The purpose of the article is to substantiate professional competences theoretically as one of the components of professional development of the future lecturer and to consider educational components that purposefully influence the formation of professional competences of the master of pedagogy of higher school.

It is stated that as a result of the transformation of higher education from “knowledge-oriented” to “practice-oriented” the competence approach acquires special significance, the formation of general and professional competences depends on the active implementation of the competence approach into the system of higher education, in particular pedagogical. It is emphasized that the basis of the competence approach consists of two fundamental components: the competency (a component of competence, i. e. a range of issues, powers in which a particular person is competent) and the competence (the main features are a systematic combination of knowledge, skills, abilities, attitudes, experience, and willingness to use them in practice), and it is proved that the concept “competency” is associated with the content of the sphere of activity of the applicant for higher education, and the concept “competence” is associated with the applicant, with his/her ability to act effectively in both standard and non-standard situations. It is found that a derivative component of all types of competence is professional competence – an integrative characteristic of the individual, which is an indicator of education and is manifested in the willingness and ability to carry out professional activities successfully. The draft Standard of Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences issued in 2019 is analysed, which has made it possible to identify program professional competences that should be formed in future lecturers of higher school, and the educational components that purposefully influence the formation of professional competences of masters are considered.

It is concluded that professional competences are an integral part of the professional development of the future lecturer, as they give a meaningful color to the mentioned process, contribute to the achievement of personally significant results and ensure competitiveness in the labor market.

Key words: competence approach; competence; competency; professional competences; educational component; master of pedagogy of higher school; lecturer of higher school.

REFERENCES

1. Demianenko, N. (2006). Pedagogical paradigm of higher education in Ukraine: genesis and evolution. *Filosofija osvity*, 2 (4), 256–265.
2. Dzyhalenko, L.M. (2018). *Development of professional competence of technology teachers in the postgraduate education system*. (Ph.D. dissertation). Vinnytsia, Ukraine: Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho.
3. Zablotska, O. S. (2008). Competence, qualification, competency as key categories of the competence paradigm of higher education. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 39, 52–56.
4. Zeer, E.F. (2000). *Psychology of personality-oriented vocational education*. Ekaterinburg, Rossiiskaia Federatciia: Ural. gos. prof.-ped. un-t.
5. Zymnia, I.O. (2003). Key competencies comprise a new paradigm of the result of education. *Vyshcha osvita sohodni*, 5, 34–42.
6. Zikii, H.S. (2017). Forming professional competence of teachers of vocational training. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 9, 27–32.

7. Ziaziun, I.A. (2005). Philosophy of progress and forecast of the educational system. *Pedahohichna maisternist: problemy, poshuky, perspektyvy: kolektyvna monohrafiia*, 10–18. Kyiv; Hlukhiv, Ukraine: RVV HDPU.
8. Kuchai, O.V. (2009). Competency and competence – a reflection of the integrity and integration essence of the educational outcome. *Ridna shkola*, 11, 44–48.
9. Moshtuk, V. (2011). Professional competence as the basis of design and technological culture of the future teacher of labor education. *Molod i rynok*, 7, 108–112.
10. Parfentieva, I.P., & Kryva, V.S. (2017). Etymology of the concept of “competency”. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O.Sukhomlynskoho. Serii: Pedahohichni nauky*, 1, 115–119.
11. Pometun, O.I. (2004). Theory and practice of consistent implementation of the competence approach in the experience of foreign countries. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: Biblioteka z osvithoi polityky*. O.V. Ovcharuk (Ed.). 15–24. Kyiv, Ukraine: “K.I.S.”.
12. Pometun, O.I., & Pyrozhenko, L.V. (2004). *A modern lesson. Interactive learning technologies: scientific-methodical manual*. O. I. Pometun (Ed.). Kyiv, Ukraine: Vyd-vo A.S.K.
13. On Higher Education: Law of Ukraine № 1556-VII. (2014, July 1). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
14. Dubaseniuk, O.A. (Ed.). (2011). *Professional pedagogical education: competence approach: monograph*. Zhytomyr, Ukraine: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka.
15. Safonova, I.O. (2012). Essential characteristics of the definitions of “competency” and “competence”. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats*, 6 (53), 150–162.
16. Kholin, Yu.V., Kravtsov, S.O., & Markova, T.O. (Eds.). (2014). *Modern approaches to the construction of educational programs: methodical materials*. Kharkiv, Ukraine: KhNU.
17. Khutorskoi, A.V. (2003). Key competencies as a component of a student-centered education paradigm. *Narodnoe obrazovanie*, 2, 58–64.

Матеріали надійшли до редакції 21.01.2021 р.